

A szentség fokozatai

Lapunk jelen számában közöljük a Szegeden tartott VI. Magyar Egyházzenei Kongresszus előadásainak nagy részét. Az elméleti és gyakorlati szempontból megközelített fő téma így ragadható meg: mi a liturgia s benne a liturgikus ének és hangszeres zene helye a szent térben? Hogyan gondolkodtak a régi görögök az istenséggel való találkozásra kijelölt terekről, s ebből a gondolkodásból mit tartott megőrzésre érdemesnek a kereszténység? Az Ó- és Újszövetségben adott isteni kinyilatkoztatás alapján hogyan értelmezhető teológiailag a puszta Sátor, a jeruzsálemi Templom és a keresztény szentegyház? Hogyan fogalmazta meg érett és dogmatikailag kifejtett keresztény hitét az egyházatyák kora a maga templomépítkezéseiben vagy a megörökölt pogány és ószövetségi terek átalakításában? Milyen gyakorlati és néha teológiai megfontolásokkal épültek gazdag időkben az orgonák? S mi lenne eszményi elhelyezésük szegény korunkban? Hogyan felel meg, vagyis hogyan kellene, hogy megfeleljen a keresztény élet a templom részeinek? És hogyan kellene, hogy megfeleljen a modern templom a keresztény élet szimbolikájának, hogyan folytathatná az építész —mester és művész— a teológiailag megalapozott keresztény templomépítési hagyományt: az anyag korlátai közt, de a művészet szabadságával?

Az épített szent tér megértése és a templomépítés nemcsak statikai, akusztikai, esztétikai, lélektani szempontok meggondolása és megvalósítása. Az is. De mind az értésnek, mind az építésnek első renden teológiai vonatkozása van: a szentség érzékelésével függenek össze. Azzal az ösztönös érzékenységgel és tudatos tudással, amely megérti a szent és a nem-szent elválasztását s elválasztja őket egymástól, ezzel az utóbbinak is tudja és megadja helyét a létezés rendjében, sőt határsávját a szentség erőterében értelmezi és abba vonja. Úgy tűnik, a vallások univerzáléja, egyetemes vonása, nem is csak a zsidó és keresztény vallás sajátossága, hogy szent tereik rétegzettek, olyan értelemben, hogy a nem-szentből, a világból kihalóan természetesen belül is fokozatok vannak. Ott van a megtisztulás előtt állók és a tisztulás helye, ott van a találkozásra megtisztult ember helye, és ott van a csak erre elhívottaknak megközelíthető középpont, az isteninek halálosan összpontosult megjelenése.

Borzongatóan egybecseng ezzel a gondolatsorral az amerikai gregoriánkutató, Theodor Karp szintén a következő oldalakon olvasható leírása arról, hogy mit gondol a vallásos zsidóság, a Könyv népe, a könyvek elhelyezésének rendjéről, egy más kultúrában figyelemre sem méltott gesztusról: „E megkülönböztetések a szentség különböző fokozatai között a mai napig megvannak. Egy rakás könyv között a világi könyv vagy könyvek helyezkednek el legalul. Az imakönyvek kerülnek ezek fölé, a Talmud egy vagy több kötete még följebb és a Pentateuchus nyomtatott kiadásai legfölülre. Megismétlem: senki sem tehet egy Pentateuchust vagy bármely más szent könyvet a padlóra: ez összeférhetetlen azok szentségével.” Akinek van füle a hallásra, hallja!